

Lezo Kontxan Bigarren Baietz!

Arraunzaletasuna oso erroturik dago Lezon. Orain urte batzuk ere horrelaxe zen; orduan arrazoi gehiagorekin, behar bada. Izan ere, 1953an eta 1954an Lezok bere trainerua zuen eta garai hartan izaten ziren estropada urrietan parte hartzen zuen.

Garai hartakoak gogoratzeko, arraun taldeko kide ziren MARTIN LEKUONAREkin eta JOXE KRUTX SARASOLAREkin hitz egin dugu. IXKULINGo mahai sendoetako baten inguruan, kafe konpletoa aurrean, gustora aritu gara kontu-kontari Martinekin eta Joxe Krutxekin lehengoak eta oraingoak harrotzen.

▲ Lezoko trainerua kontxan. 1954-9-5

- Atzekoz aurrerá hastearren, zuek zein traineruren aldeko zarete gaur egun?

Martin-Joxe Krutx.- Hondarribiko Ama Guadalupekoaren aldekoak dudarik gabe. Beti halaxe izan gara. Oraingo lezoarrak dira Pasai Donibane, Orio edo San Pedoren aldekoak. Lehen, gehienak, Hondarribiaren aldekoak ginen. Beno...baita San Pedro zaleak

batzu-batzuk ere.

• Noiz hasi zineten arraunean Lezon?

M.- Ni 1954ean. Aurreko urtean Erreterian aritu nintzen beste sei lezoarrekin batera. Patroiarekin arazoak izan genituen eta alde egitea erabaki genuen. Izenik ez dut esango, baina, hark tranpak egiten zituen gure kontra. Beizu! apustuak egiten zituen gure aurka, bere traineruaren kontra, eta, estropadan besteen aurretik gindoazenean, balantza egiten zuen propio gure traineruak denbora gal zezan.

• Haserre, beraz, Lezora etortzea erabaki zenuten. Ba al zegoen arraun talderik Lezon?

M.- Urte horretan hasi zen, 1954an. Beste batzuen artean, Tomax eta Manuel Salaberria anaiek jarri zuten martxan taldea. Baina jende gehiago ere bazegoen hor trainerua ateratzea nahi zutenak: Martin Kerejeta, Joxe Intxaurrendieta, Manolo Mekolalde, Antonio Pikabea, Benjamin Askasibar... Horiek izan ziren fundatzaileak, nolabait esateko. Eta taldea... ba... Erreteriatik etorri ginen zazpi lagunok, Lezoko beste gazte batzuek eta Hondarribiko hiruk osatu genuen. Ea denak gogoratzen ditudan! Patroia: Manuel Arrillaga; Erreteriatik etorritako lezoarrak: Manuel eta Tomax Salaberria anaiek, Joxe Manuel Salaberria, Xabin Arin, Benito Martiarena, Luis Garmendia eta ni neu; beste lezoarrak: Tomax Maritxalar, Felix Galarraga, Anakleto Lopetegi, Joxe Mari Manterola, Joakin Urkizu eta Nikolas Garmendia; eta Hondarribikoak: Beñardo Goikoetxea, Bixente Iza eta Manuel Manterola. Herriko besteren bat ere bazegoela

▲ 1955eko taldea. Ezkerretik eskubira eta gaitik behera: Juanito Legorburu, Manuel Manterola, Beñardo Goikoetxea, Manuel Arrillaga, Benito Martiarena, Xabin Arin, Felix Galarraga, Bixente Iza, Joxe Leon Legorburu, Fermin Martiarena, Joxeba Arin, Juanito Trecet, Nicolas Garmendia, Tomas Salaberria, Joxe Krutx Sarasola, Joxe Mari Manterola, Luis Garmendia, Tomas Maritxalar, Anakleto Lopetegi eta Juanito Saizar.

▲ Joxe Krutx Sarasola eta Martin Lekuona.

uste dut baina barka lezadala aipatu ez dudanak.

- Zenbat estropadatan hartu zenuten parte urte hartan, 1954an?

M.- Orduan bakarria izaten zen hemen: Kontxakoa. Eta hara zer gertatu zitzaigun! Joan eta deskalifikatu egin gintuzten. Egia esan, tranpa egin genuen eta Pasai Donibanek eta Zumaiak salatu gintuzten. Guztira zortzi ginen ateratzekoak: Zumaiak, Pasai Donibane, Donostia eta gu, horien artean. Legeak zioen tripulazio osoak herri berekoa izan behar zuela, baina guk Hondarribiko hiru lagun sartu genituen. Izen guztiak lezoarrenak eman genituen, ematen zituzten kamisetak ere lezoarren izenean jaso genituen, baina itsasoan aldaketa egin genuen. Hiru hondarribitarrak txalupa batean zeuden zain, eta itsaso zabalean egin zuten salto gure trainerura. Portu aldera abiatu eta, irten baino lehenxeago, deskalifikatuta geundela esan zuten megafonia bidez. Lastima! Ateratzeko prest, patrioiak estatxa eskuan zuela...deskalifikatuta! Bigarren kalea egokitu zitzaigun. Nahi izanez gero, txapelketatik kanpo parte har genezakeela esan ziguten epaileek. Guk, ordea, ez genuen parte hartu.

- Amorrazioa, ezta?

M.- Ez nolana hiko. Gogoratzen dut lehorrera iritsi ondoren kristonak esan genituela. Sekulako iskanbila izan zen. Guardia Zibilak ere eskuhartu behar izan zuen giroa baretzeko. Egia da guk ez genuela estropadako araudia bete, baina irabazi zuen traineruko arraunlariak ere (kanpotarrak izaki) ez zirela herri berekoak jakin genuen gero.

- Akabo orduan denboraldia.

M.- Ez, ez. Galizian ere izan ginen. Kontxakoa gertatu ondoren, CATEk A Coruñara joateko aukera eman zigun. A Coruñako banderan Gipuzkoako ordezkari gisa parte hartu genuen. Aranjuelo herritarrak egin zituen jestioak gu joan ahal izateko. Gogoratzen dut

Franco ere hantxe zegoela estropada ikusten.

- **Nola geratu zineten sailkapenean?**

M.- Zazpi atera eta seigarren iritsi ginen helmugara. Estropada eguna baino bi egun lehenago irten eta bezperan iritsi ginen, goizeko seieta. Geneukan itxuragatik, jazkera arruntagatik, -bonbatxoak, alpargatak... bakoitzak ahal zuen moduan- ez ziguten hotelean sartzen utzi nahi. Baina azkenean ez zen arazorik izan. Hotelean bazkaldu genuen, arratsaldean entrenatu eta hurrengo egunean estropada.

- **Trainerua nola eraman zenuten?**

M.- Autobus gainean lotuta. Bitxikeria bat ere izan genuen. Tunel batean pasa ezinik geratu ginen traineruak goia jotzen zuelako. Zer egin? Txoferrak gurpilak zertxobait hustu zituen. Airea kenduta, autobusak altuera pittin bat galdu zuen. Horrelaxe pasatu genuen tunela.

- **Kontuak kontu, estropadan azkenaurrekoak. Saririk bai?**

M.- Trofeo txiki bat eta 65na pezeta. Jakin izan bagenu, azkenak geratuko ginatekeen, azkenekoak sekulako trofeoa zuen eta. Hala ere, estropada haren inguruan bada aipatzeko moduko datu bat. Gure trainerua oso astuna zenez, Hondarribikoei eskatu genien beraiena A Coruñara eramateko. Hondarribikoa askoz ere arinagoa zen, gila (quilla) txikiagoa zuen, eta harekin estropada hobea egingo genukeen, zalantzarik

▲ 1953an Errenteria utzi eta Lezoko traineruan hasitako zazpi lezoarrok. Ezkerretik eskubira: Manuel Salaberria, Xabin Arin, Tomas Salaberria, Benito Martiarena, Luis Garmendia, Joxe Manuel Salaberria eta Martin Lekuona

gabe. Ez ziguten, ordea, trainerua utzi.

- Zurrumurruek diote bidaia hartan trofeoa erosi egin zenutela. Ez hori bakarrik. Estropadan postu hobea lortu zenutela esan omen zenuten.

M.- Ez, hori ez da egia. Lezon behin baino gehiagotan entzuten da hori, baina... A Coruñaako estropadan gertatutakoa nik esan dizudana da. Ez dago besterik. Autobu-sez joan, zazpitik seigarren geratu, trofeo txiki bat irabazi, 65na pezeta jaso eta etxera.

- Eta etxean? Lezon?

M.- Udalak sekulako ongi-etorria egin zigun musika-banda eta guzti.

- Agian zirikatzailea naizela pentsatuko duzu. Baina, non dago trofeoa?

M.- Begira! Galiziatik Lezora iritsi ginenean, Santo Kristora eraman genuen. Gero udalletxean utzi genuen. Han egon da hainbat urtetan. Orain ez galdetu neri non dagoen. Ez dakit, bota egingo zuten agian.

- Hortxe bukatu ziren, beraz, 1954koak. Eta, hurrengo urtean zer?

Joxe Krutx.- 1955ean Martin ez zegoen tripulazioan, ni bai. Talde ederra ginen orduan ere. Patroia, dudarik gabe, Manuel Arrillaga, Aita Manuel haundiaren semea. Lezoko arraunlariak: Juanito Legorburu, Nikolas Garmendia, Tomax Salaberría, Joxe Mari Manterola, Luis Garmendia, Tomax Maritxalar, Anakleto Lopetegui, Juanito Saizar, Joxeba Arin, Joxe Leon Legorburu, Felix Galarraga, Xabin Arin, Benito Martiarena eta ni neu; Hondarribikoak: Manuel Manterola, Beñardo Goikoetxea, Bixente Iza eta Fermin Martiarena; eta Juanito Trecet Pasai Donibanekoa.

- Urte horretan ere Kontxan izan zen Lezoko trainerua.

J. K.- Bai. Lau traineru izan ginen orduan. Bi igandeko estropada izan zen. Lehenengo igandeko sailkapena: Orio, Lezo, Donostia eta Oiartzun. Bigarren igandeko sailkapena: Orio, Donostia, Lezo eta Oiartzun. Eta batz bestekoa egin ondoren, behin betirako sailkapena: Orio, Lezo, Donostia eta Oiartzun. Lezo bigarrena, beraz. Nik, dena den, ez nuen estropada hartan arraun egiterik izan. Manuel Arrillagak esan zidan bigarren igandean tripulazioan sartzeko aukera izango nuela. Azkenean, ordea, Joxeba jarri zuen ni ateratzekoa nintzen tokian, Joxebak berak hala eskatuta.

- Sari ona izan al zenuten?

J. K.- Bi mila eta seiehun pezeta arraunlari bakoitzarentzat.

- Kontxako hori izan al zen Lezoko traineruaren azken estropada?

J. K.- Bai. Guztira bi urte egin zituen Lezoko traineruak. Batel estropadak ere izaten ziren garai hartan Pasai Donibaneko, San Pedroko eta Lezoko festetan, baina guk ez

genuen parte hartzen talde bezala; kuadrilaka izaten zen hori.

- Halako taldea edukita, zergatik desegin zen?

J. K.- Diru arazoak gehienbat, badakizul! Irabazten genuena baino gehiago gastatzen genuen arraunaren inguruan.

- Babeslerik ba al zenuten?

J. K.- Ipintzako BEAUMONT ZALDITEGIA genuen babesle. Dirulaguntza kamiseta txuri-berdeak erosteko, arraunak konpontzeko,...Horretarako izaten zen. Ez zen gehiagorako iritsiko, seguru asko.

- Ez dugu entrenamentuaz hitz egin.

M.- Dena traineruan egiten genuen. Orduan ez zegoen korrika-saio, gimnasia eta antzekorik. Ilunabarretan elkartzen ginen. Ordubete inguruko arraun-saioa egiten genuen astean sei egunez eta urtean bi edo hiru hilabetez. Orduan Kontxa eta Espainiako txapelketak besterik ez ziren, eta, jakina, ez zen gaur egun bezala.

J. K.- Gaur egun urte guztian entrenatu beharra dago. Lehengoak ez du zerikusirik gaurkoarekin. Orain masajistak, medikuak,... denetik dute. Prestakuntza fisikoa eta, orohar, entrenamentu guztia, zorrotzagoa da gaur.

- Zein zenuten entrena-tzaile?

J. K.- Manuel Arrillaga eta gu geu.

- Zaindu ere, zainduko zineten, ezta?

J. K.- Beti zerbait. Janari alde-tik, badakizul, ahal zen mo-
duan. Lapaza Errenteriako medikuak esaten zuen entre-

▲ Martin Lekuona

namentuaren ondoren libre zela txuleta jan eta porroi ar-doa edatea. Hori egiten ge-

nuen guk, ahal genuen neurrian.

- Garai haiek eta oraingoak alderatzen ari garelarik, materialetan ere alde handia antzemango duzue.

M.- Enbarkazioak ia hiru aldiz astunagoak ziren lehen. Eta arraunak ere astunagoak ziren.

J. K.- Talde bakoltzak bere trainerua zuen, baina Kontxako estropadan CATek jartzen zituen traineruak; denak berdinak. Gurea astuna zen. Ez dut gogoratzen zenbateko pisua zuen baina nik ondo ezagutzen nuen, neronek konpontzen nuen trainerua eta.

- Zein traineru ateratzen ziren garai hartako estropadetan?

M.- Aginaga, Pasai Donibane, Errenteria, Orio, Oiartzun, Lezo... Baita bizkaitarrak ere, bji edo hiru.

- Amaitzeko, zalantza bat argitu nahi nuke. Egia al da Kontxako estropadan kanpoko balizara oso atzeratuta iritsi eta ziaboga hartu beharrean, zuzenean, Lezora etorri zinetela arraunean.

M.- Kontu hori ez da gure garaikoa. Guk behintzat ez dugu horrelakorik egin. Esan, esaten da, baina garai bateko istorioak dira horiek. Gertatu zenik ere zalantzan jarriko nuke nik.

J. K.- Neuk ere behin baino gehiagotan entzuna dut istorio hori. Auskalo noizko kontuak diren!

Honetantxe utzi dugu elkarrizketa. Gehiago ere hitz egingo lukete Martinek eta Joxe Krutxek telebistan pilota partidu interesgarria emango ez balute. Eskuz binakako Euskadiko Txapelketako finala hastear dago, eta pilotariak berotze ariketak egiten hasi orduko utzi dugu elkarrizketa. Kirolzale segitzen dute Martinek eta Joxe Krutxek.

JOXE JUAN UGALDE ORDOKI
Argazkigintza: Aguxtin Lizarazu
Ander Etxebeste